

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
Δ/ΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ**

**ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΟΥΔΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΟΤΟΠΙΩΝ - ΥΓΡΟΤΟΠΙΩΝ**

**ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ
ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΥΓΡΟΤΟΠΙΩΝ**

Κυριάκος Σκορδάς και Μαρία Αναγνωστοπούλου

Επιστημονική επιμέλεια: Δήμητρα Σπάλα, ΥΠΕΧΩΔΕ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

2001

Η παρούσα εργασία χρηματοδοτήθηκε από το ΥΠΕΧΩΔΕ, Διεύθυνση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού, στο πλαίσιο της υλοποίησης του Έργου "Συμμετοχή της Ελλάδας στη Μεσογειακή Επιτροπή Υγροτόπων και στην Ομάδα MedWet", Δράση Β3 "Διαμόρφωση Κατευθυντηρίων Γραμμών για την Προστασία και Διαχείριση των Υγροτόπων και των Αντίστοιχων Λεκανών Απορροής" και εκτελέστηκε με τη συνεργασία ΥΠΕΧΩΔΕ-ΕΚΒΥ.

Επιμέλεια έκδοσης: Χρυσούλα Λιόντα/ΕΚΒΥ

Σελιδοποίηση: Σταύρος Υφαντής/Anima Graphics

Σχέδιο εξώφυλλου: Πασχάλης Δουγαλής

Επιτρέπεται η ολική ή μερική αναδημοσίευση μόνο από έγγραφη άδεια του Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ), Τ.Θ. 60394, 570 01 Θέρμη.

ISBN: 960-7511-10-7

Η πλήρης αναφορά στην παρούσα εργασία είναι:

Σκορδάς Κ. και Μ. Αναγνωστοπούλου. 2001. Κατευθυντήριες γραμμές για τον σχεδιασμό προγραμμάτων κατάρτισης σε θέματα διαχείρισης υγροτόπων. Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων. Θεσσαλονίκη. 23σελ. + Παραρτήματα.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Η ταυτότητα του MedWet

Η πρωτοβουλία MedWet λειτουργεί στο πλαίσιο της Μεσογειακής Επιτροπής Υγροτόπων της Σύμβασης Ραμσάρ. Είναι μια μακροχρόνια προσπάθεια για την ανάπτυξη της ευρύτερης δυνατής συνεργασίας στη Ζώνη της Μεσογείου ανάμεσα σε κυβερνητικούς οργανισμούς, μη κρατικές οργανώσεις και ιδιώτες, με σκοπό την προώθηση της προστασίας και συνετής διαχείρισης των υγροτόπων.

Η ιδέα για τη δημιουργία μιας περιφερειακής, ολοκληρωμένης και μακροχρόνιας πρωτοβουλίας με τον ανωτέρω σκοπό, γεννήθηκε στο Συμπόσιο του Grado (Ιταλία) το Φεβρουάριο του 1991. Λίγο αργότερα η πρωτοβουλία αυτή ονομάστηκε **MedWet** και δημιουργήθηκε η πρώτη της Συντονιστική Ομάδα. Αρχικά (1992-1996) το MedWet ήταν ένα σύνολο έργων που είχαν σκοπό την ανάπτυξη μεθοδολογικών εργαλείων για την προστασία και διαχείριση των υγροτόπων. Η πρώτη φάση (MedWet1) ολοκληρώθηκε με την ψήφιση της Μεσογειακής Στρατηγικής Υγροτόπων που υιοθετήθηκε από όλες τις Μεσογειακές χώρες το 1996.

Με την απόφαση 19.19 η Μόνιμη Επιτροπή της Σύμβασης Ραμσάρ υποστήριξε τη δημιουργία της Μεσογειακής Επιτροπής Υγροτόπων, στην οποία εκπροσωπούνται μέλη της Σύμβασης Ραμσάρ, υπερεθνικοί οργανισμοί, ιδρύματα και μη κρατικές οργανώσεις. Το MedWet έγινε επίσημα μέρος της Σύμβασης Ραμσάρ το 1999, με την απόφαση VII.22 της 7ης Διάσκεψης των Μερών (Ramsar COP7). Σήμερα, στη Μεσογειακή Επιτροπή Υγροτόπων, που έχει καθοδηγητικό ρόλο, συμμετέχουν και οι 25 κυβερνήσεις της Μεσογειακής λεκάνης, η Παλαιστινιακή Αρχή, το Αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι Συμβάσεις της Βαρκελώνης, Βέρνης και Ραμσάρ, καθώς και 7 διεθνείς μη κρατικές περιβαλλοντικές οργανώσεις και Κέντρα Υγροτόπων ανά τη Μεσόγειο.

Για τη λειτουργία του MedWet έχει δημιουργηθεί η **Συντονιστική Μονάδα**, που αποτελεί μέρος του Γραφείου Ραμσάρ. Η Συντονιστική Μονάδα στελεχώνεται από τον Συντονιστή MedWet, έναν σύμβουλο πολιτικής και δύο ειδικούς επιστήμονες από το ΕΚΒΥ. Η επιστημονική και τεχνική υποστήριξη, καθώς και η ανάπτυξη προγραμμάτων και δράσεων γίνεται σε συνεργασία της Συντονιστικής Μονάδας με τα Κέντρα Υγροτόπων που αποτελούν το Τεχνικό Δίκτυο του MedWet.

Σήμερα, το Δίκτυο αυτό αποτελείται από τρία Κέντρα που καλύπτουν γεωγραφικά το μεγαλύτερο μέρος της Βόρειας Μεσογείου (Ελλάδα, Γαλλία, Ισπανία), ενώ προβλέπεται σύντομα η συμπλήρωση του Δικτύου με ένα δίκτυο συνεργασίας στη Βόρεια Αφρική (Μαρόκο, Αλγερία, Τυνησία, Λιβύη, Αίγυπτος).

Τα τρία κέντρα είναι:

- Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (EKBY), Θεσσαλονίκη, Ελλάδα.
- Βιολογικός Σταθμός Tour du Valat (Station Biologique de la Tour du Valat), Le Sambuc (Camargue), Γαλλία.
- Κέντρο για τη Μελέτη των Μεσογειακών Υγροτόπων (SEHUMED, Sede para el Estudio de los Humedales Mediterráneos), Burjassot (Valencia), Ισπανία.

Στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, το MedWet έπαιξε καταλυτικό ρόλο στην προσέλκυση σημαντικών πόρων και στον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων για την προστασία των υγροτόπων στη Μεσόγειο. Για την υλοποίηση προγραμμάτων όσο και για την ενίσχυση και ενδυνάμωση των φορέων που ασχολούνται με την προστασία των υγροτόπων, το MedWet κινητοποίησε, μόνο για τις δραστηριότητες στις οποίες είχε άμεση ευθύνη, πόρους της τάξης των 23,5 εκατομμυρίων Euro. Οι πόροι αυτοί προέρχονται είτε από εθνικές συμμετοχές στην υποστήριξη του Δικτύου MedWet και των δράσεών του, είτε από διεθνείς οργανισμούς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, GEF κλπ), είτε από ιδιωτικούς φορείς και ιδρύματα.

Η συμμετοχή της Ελλάδας στο MedWet

Η Ελλάδα μετείχε ήδη από το 1991 στις διαδικασίες υλοποίησης, σε διεθνές επίπεδο, της Πρωτοβουλίας MedWet για τη Διατήρηση των Μεσογειακών Υγροτόπων, με ενεργό συμμετοχή της στα Προγράμματα MedWet1 (1992-1996) και MedWet2 (1996-1998), που υλοποιήθηκαν με Κοινοτική συγχρηματοδότηση.

Η Ελλάδα μετέχει, δια του ΥΠΕΧΩΔΕ, στη Μεσογειακή Επιτροπή Υγροτόπων. Το ΥΠΕΧΩΔΕ χρηματοδότησε: α) με ποσό της τάξης των 80 εκατ. δρχ. για τη διετία 1997-1998, και β) με 165 εκατ. δραχμές για την τριετία 1999-2001, συγκεκριμένα προγράμματα δράσεων, την εκτέλεση των οποίων ανέλαβε το EKBY σε συνεργασία με το ΥΠΕΧΩΔΕ.

Σε συνέχεια της απόφασης της πλέον πρόσφατης MedWet/Com (Πορτογαλία, 2000) για τη δημιουργία Συντονιστικής Μονάδας MedWet, και μετά τη θετική ανταπόκριση του ΥΠΕΧΩΔΕ στη σχετική έκκληση του Γραφείου Ραμσάρ, η Συντονιστική Μονάδα MedWet για τα έτη 2001 και 2002 φιλοξενείται στη Βίλα Καζούλη, ενώ το ΥΠΕΧΩΔΕ καλύπτει το κόστος απασχόλησης του Συντονιστή MedWet και των συνεργατών της Μονάδας, καθώς και τα λειτουργικά της έξοδα. Η συνολική ετήσια χρηματοδότηση ανέρχεται σε 160,000 Euro.

Παράλληλα, η Ελλάδα χρηματοδοτεί τη συμμετοχή του EKBY στη Συντονιστική Μονάδα MedWet. Μέσω της χρηματοδότησης αυτής διατίθενται δύο ειδικευμένοι επιστήμονες του EKBY για τους τομείς της επικοινωνίας και της ανάπτυξης έργων.

Σκοπός της έκδοσης

Μία από τις δράσεις του προαναφερόμενου προγράμματος της διατίας 1997-1998 ήταν η διαμόρφωση κατευθυντήριων γραμμών για: α) την απογραφή υγροτόπων, β) τον σχεδιασμό προγραμμάτων παρακολούθησης υγροτόπων, γ) τον σχεδιασμό προγραμμάτων κατάρτισης σε θέματα αειφορικής διαχείρισης υγροτόπων και δ) τον σχεδιασμό προγραμμάτων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης κοινού.

Η διαμόρφωση αυτών των κατευθυντήριων γραμμών συμβάλλει στην υλοποίηση της Μεσογειακής Στρατηγικής Υγροτόπων και του ισχύοντος Στρατηγικού Σχεδίου Ραμσάρ. Οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές βασίζονται στις προσεγγίσεις και μεθοδολογίες του έργου MedWet1 με τις, κατά περίπτωση, προσθήκες και βελτιώσεις, ως απόρροια της εμπειρίας που αποκτήθηκε από το έργο MedWet2 και τις λοιπές συναφείς δράσεις του ΕΚΒΥ.

Σκοπός της παρούσης έκδοσης είναι να περιγράψει και να εξηγήσει τον μηχανισμό της κατάρτισης, ώστε να διευκολύνει τον σχεδιασμό προγραμμάτων κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, στα χέρια του οποίου εναποτίθεται σε μεγάλο βαθμό η αειφορική διαχείριση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	8
2. ΟΡΙΣΜΟΙ	9

2.1 Σκοπός ενός προγράμματος κατάρτισης.....	9
2.2 Σεμινάρια προσφοράς και ζήτησης.....	9
3. Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	10
3.1 Ανάλυση.....	10
3.2 Σύνταξη.....	11
3.3 Προγραμματισμός και οργάνωση	12
3.4 Διεξαγωγή	12
3.5 Αξιολόγηση.....	13
4. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ.....	13
5. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ	14
5.1 Ανάλυση.....	15
5.2 Σύνταξη.....	17
5.3 Προγραμματισμός και οργάνωση	18
5.4 Διεξαγωγή	19
5.5 Αξιολόγηση.....	19
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	21
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: Συμβουλευτικός κατάλογος επικουρικών ενεργειών.....	23
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: Σεμινάριο MedWet1 στη Λίμνη Κερκίνη: Φύλλο διδασκαλίας	25
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: Σεμινάριο MedWet1 στη Λίμνη Κερκίνη: Πλαίσιο διδασκαλίας ..	26
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV: Χρήσιμοι Δικτυακοί Τόποι.....	27

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η διασφάλιση της διατήρησης των υδροτόπων προϋποθέτει την ενσωμάτωση της διάστασης της αειφορικής διαχείρισης των φυσικών οικοσυστημάτων στις επιμέρους τομεακές πολιτικές, π.χ. για τη γεωργία, την αλιεία, την παραγωγή ενέργειας, τη βιομηχανία, τις μεταφορές, τη δόμηση και τον τουρισμό. Καθώς η ενσωμάτωση αυτή προχωρά με πολύ αργό ρυθμό, τα φυσικά οικοσυστήματα συνεχίζουν να υφίστανται υποβάθμιση και περιορισμό της έκτασής τους. Από την άλλη μεριά, η εφαρμογή οποιασδήποτε θετικής πολιτικής, δεν μπορεί να επιτύχει χωρίς επαρκή επιστημονική γνώση και συντονισμό των θετικών ενεργειών. Η επιστημονική πρόοδος σε όλους τους τομείς που σχετίζονται με τη λειτουργία και τη διαχείριση των υδροτοπικών οικοσυστημάτων, η συνεχιζόμενη έρευνα σχετικά με την εφαρμογή νέων μεθόδων, πρακτικών και εργαλείων διαχείρισης και η αυξανόμενη χρήση των φυσικών πόρων για την ικανοποίηση των ανθρώπινων αναγκών καθιστούν πρωταγωνιστικό τον ρόλο όσων ασχολούνται με τη διαχείριση αλλά και των υπευθύνων λήψης αποφάσεων. *Η ροή γνώσης και πληροφοριών, η δυνατότητα πρόσβασης σε αυτές, η ανάγκη να είναι οι πληροφορίες αυτές σε εύληπτη μορφή, ο τρόπος παρουσίασης και αξιοποίησής τους, απαιτούν την ύπαρξη συγκεκριμένου μηχανισμού που να διευκολύνει τη διαδικασία λήψης τεκμηριωμένης απόφασης για την αειφορική χρήση των φυσικών πόρων. Βασικό συστατικό στοιχείο αυτού του μηχανισμού είναι η κατάρτιση.*

Με τον κατάλληλο σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων κατάρτισης σε θέματα υδροτόπων πιστεύεται ότι θα βοηθηθεί η ροή της παραγόμενης επιστημονικής γνώσης και πείρας προς τα στελέχη των υπηρεσιών που, είτε διαχειρίζονται τους υδροτοπικούς πόρους, είτε λαμβάνουν αποφάσεις που επηρεάζουν το παρόν και το μέλλον τους.

Σκοπός της παρούσας έκδοσης είναι να περιγράψει και να εξηγήσει τον μηχανισμό της κατάρτισης, ώστε να διευκολύνει τον σχεδιασμό προγραμμάτων κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού, στα χέρια του οποίου εναποτίθεται σε μεγάλο βαθμό η αειφορική διαχείριση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων.

Ο κορμός αυτού του κειμένου βασίζεται:

- στην ανάπτυξη του μεθοδολογικού εργαλείου για την κατάρτιση από το υποπρόγραμμα κατάρτισης του Προγράμματος MedWet1 (Jalbert 1994),
- στην επιτυχημένη προσαρμογή και εφαρμογή αυτού του μεθοδολογικού εργαλείου στην περιοχή της Λίμνης Κερκίνης από το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υδροτόπων, το 1995, σε συνεργασία με το ΥΠΕΧΩΔΕ (Σκορδάς και Αναγνωστοπούλου 1995),
- στην πείρα του ΕΚΒΥ από την εφαρμογή δράσεων κατάρτισης στα πλαίσια του MedWet και στις συνεργασίες που έχει αναπτύξει με άλλους οργανισμούς και υπηρεσίες που ασχολούνται με την κατάρτιση.

2. ΟΡΙΣΜΟΙ

2.1 Σκοπός ενός προγράμματος κατάρτισης

Με τον όρο **κατάρτιση** υποδηλώνεται η μετάδοση επιστημονικών γνώσεων και τεχνογνωσίας στους ανθρώπους των οποίων οι αποφάσεις ή οι δραστηριότητες επηρεάζουν τους υγροτόπους. Ειδικότερα, είναι σπουδαία η κατάρτιση ανθρώπων που βρίσκονται ή θα βρίσκονται σύντομα σε ενεργή δράση. Δεν περιλαμβάνεται η σχολική, η βασική πανεπιστημιακή εκπαίδευση, ούτε και οι δραστηριότητες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης του ευρύτερου κοινού. Τέλος, θα πρέπει να γίνει ένας διαχωρισμός της "κατάρτισης" από την "ενημέρωση". Η κατάρτιση απευθύνεται στους ανθρώπους που διαχειρίζονται τους υγροτόπους, ενώ η ενημέρωση έχει σκοπό να πληροφορήσει και να ευαισθητοποιήσει ευρύτερες κοινωνικές ομάδες ή και όλον τον πληθυσμό.

Ο γενικός σκοπός ενός προγράμματος κατάρτισης για τους υγροτόπους είναι η ανάπτυξη των ανθρώπινων δεξιοτήτων που σχετίζονται άμεσα με τη διαχείριση και την προστασία των υγροτόπων. Για να έχει αυτή η ανάπτυξη διάρκεια και κατεύθυνση σε ομάδες στόχους προτεραιότητας, είναι αναγκαία η δημιουργία ενός ενεργού δικτύου, δομημένου πάνω σε στενή συνεργασία με δημόσιους ή και ιδιωτικούς φορείς, αναγνωρισμένους για την τεχνική ή διδακτική πείρα τους ή για την ικανότητά τους να κινητοποιούν τις ομάδες στόχους.

Η κατάρτιση για την αειφορική διαχείριση των υγροτόπων δεν είναι αυτοσκοπός, ούτε και η μοναδική λύση σε όλα τα αναγνωρισμένα προβλήματα. Είναι ένα μόνο μέσον, ένα πολύτιμο εργαλείο ανάμεσα σε άλλα, για την επίλυση προβλημάτων και για την επίτευξη κάποιων σκοπών. Μπορεί να έχει "θεραπευτικό" ή προληπτικό χαρακτήρα, να αφορά ένα πολύ ειδικό θέμα ή ένα γενικότερο σκεπτικό. Μπορεί, επίσης, να γίνει εργαλείο για ορθότερη λήψη αποφάσεων ή για συνετή διαχείριση στο πεδίο. Για να είναι, όμως, αποτελεσματικό, θα πρέπει να προγραμματίζεται και να εφαρμόζεται βάσει ενός συστήματος ή μηχανισμού (training engineering).

2.2 Σεμινάρια προσφοράς και ζήτησης

Κατά τη διερεύνηση των προγραμμάτων και των φορέων κατάρτισης στην Ελλάδα, που πραγματοποίησε το ΕΚΒΥ κατά το 1993 (Anagnostopoulou 1994), διαπιστώθηκε ότι ο πλέον συνήθης τρόπος υλοποίησης προγραμμάτων κατάρτισης ήταν μέσω των επιδοτήσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (τις οποίες διαχειριζόταν η κάθε Περιφέρεια), προς τους φορείς που υπέβαλλαν σχετικά αιτήματα. Τα περισσότερα από αυτά τα προγράμματα απευθύνονταν σε νέους, κατά κύριο λόγο άνεργους, επιστήμονες ή μη. Ο τρόπος αυτός γενικά δεν λειτούργησε ικανοποιητικά, πράγμα που οδήγησε στην ανάγκη μεταβολής του συνολικού χειρισμού των κοινοτικών πόρων που διατίθενται για κατάρτιση.

Τα περισσότερα προγράμματα κατάρτισης ανήκουν στον τύπο της "προσφοράς" (και όχι στον τύπο της "ζήτησης") με όλα τα μειονεκτήματα που αυτό επιφέρει: οι ομάδες στόχοι δεν είναι συνήθως σε θέση να αξιοποιήσουν αποτελεσματικά την κατάρτιση, οι καταρτιζόμενοι έχουν μικρή εμπλοκή στην όλη διαδικασία, δεν υπάρχει συνέχεια, και ο τελικός αντίκτυπος της κατάρτισης παραμένει άγνωστος. Η διαμόρφωση των σκοπών και

ο σχεδιασμός των προγραμμάτων στις περισσότερες περιπτώσεις γίνεται με βάση τις απόψεις των αιτούντων και των διοργανωτών και δεν είναι αποτέλεσμα του προσδιορισμού των αναγκών των καταρτιζομένων, με αναφορά στις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές. Επιπλέον, υφίσταται συνήθως καθοριστικούς περιορισμούς από τις διαθέσιμες πηγές χρηματοδότησης και την επιλεξιμότητα των σχετικών έργων.

Αντιθέτως τα προγράμματα κατάρτισης με βάση τη ζήτηση προγραμματίζονται και διεξάγονται με βάση τις ανάγκες για κατάρτιση. Στηρίζονται στην ανάλυση των αναγκών των συμμετεχόντων για κατάρτιση και επιτρέπουν την αντικειμενική εκτίμηση της βελτίωσης που προσέφεραν στους καταρτιζόμενους, διότι ήταν εκ των προτέρων ορισμένο το επιθυμητό επίπεδο βελτίωσης. Επιπλέον, ο σχεδιασμός τους λαμβάνει υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές συνθήκες της περιοχής. Τέτοιο πρόγραμμα κατάρτισης με βάση προσδιορισμένες ανάγκες, διεξήχθη τον Σεπτέμβριο του 1995 από το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων σε συνεργασία με το ΥΠΕΧΩΔΕ, απευθυνόμενο στους εμπλεκόμενους στη διαχείριση της Λίμνης Κερκίνης (Σκορδάς και Αναγνωστοπούλου 1995).

3. Ο ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Ο μηχανισμός αυτός περιλαμβάνει πέντε διαδοχικά στάδια: ανάλυση, σύνταξη, προγραμματισμό, διεξαγωγή και αξιολόγηση.

3.1 Ανάλυση

Η ανάλυση είναι το πρώτο και κρισιμότερο στάδιο. Μέσω αυτής αναγνωρίζονται οι συνιστώσες εκείνες της διαχείρισης των υγροτόπων στις οποίες μπορεί να έχει αποτελεσματικότητα η κατάρτιση.

Για τον υγρότοπο (μπορεί να είναι και περισσότεροι) για τον οποίο ενδιαφερόμαστε, στο στάδιο αυτό λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα:

- Ποιες είναι οι υπάρχουσες συνθήκες όσον αφορά τα φυσικά γνωρίσματα, την οικολογική, οικονομική, κοινωνική αξία;
Ποια είναι η αλληλεπίδραση του υγροτόπου με τη λεκάνη απορροής του και το ευρύτερο περιβάλλον;
Ποιες είναι οι δυνατότητες αειφορικής ανάπτυξης που παρέχει και ποιες οι απειλές που αντιμετωπίζει;
- Ποιοι είναι οι άνθρωποι που ελέγχουν το παρόν και το μέλλον του υγροτόπου, ποιοι από αυτούς θα είχαν πρόσβαση σε κατάρτιση και ποιοι θα ήταν σε θέση να εφαρμόσουν αποτελεσματικότερα αυτά τα οποία θα διδαχθούν;
Δημιουργούν οι άνθρωποι αυτοί μία ομάδα που να είναι αρκετά μεγάλη, ώστε να δικαιολογεί την εφαρμογή προγραμμάτων κατάρτισης;
- Ποια είναι η ζήτηση από αυτούς τους ανθρώπους για κατάρτιση;

Είναι σαφής η έκφραση της ανάγκης για κατάρτιση;
Είναι σύμφωνη με τους σκοπούς του φορέα κατάρτισης;

Η ανάγκη σε κατάρτιση μπορεί να ορισθεί ως η διαφορά που υπάρχει μεταξύ των απαιτούμενων δεξιοτήτων και των δεξιοτήτων που υπάρχουν στην πραγματικότητα.

Έτσι, η εκτίμηση των αναγκών για κατάρτιση προϋποθέτει ότι είναι δυνατόν να προσδιορισθούν οι δεξιότητες του κάθε ατόμου και κυρίως ότι υπάρχει σαφής εικόνα για το ποιες είναι οι απαιτούμενες δεξιότητές του. Για τους ανθρώπους που μας ενδιαφέρουν, καθώς αυτοί προέρχονται από πολλούς χώρους και ενίοτε έχουν σύνθετη εργασία, συχνά δεν υπάρχει σαφής εικόνα των απαιτούμενων προσόντων. Είναι λοιπόν απαραίτητο η εικόνα αυτή να προσδιορισθεί για κάθε ομάδα στόχο της κατάρτισης, σε σχέση με τους σκοπούς κατάρτισης που έχουν τεθεί.

Τα στοιχεία που πρέπει να εξετασθούν είναι:

- οι επιστημονικές γνώσεις,
- η τεχνογνωσία,
- η συμπεριφορά και οι κοινωνικές ικανότητες,
- η δεκτικότητα στη μάθηση.

Από την επιτυχία του σταδίου αυτού εξαρτάται η αποτελεσματικότητα της κατάρτισης που θα ακολουθήσει. Αυτή είναι, επίσης, η κύρια διαδικασία που διαχωρίζει την κατάρτιση που γίνεται με βάση τη ζήτηση της αγοράς σε αντίθεση με την κατάρτιση που γίνεται με βάση την προσφορά της αγοράς.

3.2 Σύνταξη

Την ανάλυση ακολουθεί η διαμόρφωση (**σύνταξη**) της δομής ενός προγράμματος κατάρτισης. Στο στάδιο αυτό γίνεται η σύνδεση της κατάρτισης με τις υπάρχουσες συνθήκες και με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Εδώ γίνεται η αναγνώριση των φορέων που μπορούν να προσφέρουν κατάρτιση στην κάθε ομάδα στόχο. Γίνεται, επίσης, η αναγνώριση των φορέων και προσώπων που έχουν την πείρα στη διαχείριση των υγροτόπων ή στους άλλους τομείς τους οποίους θα καλύψει η κατάρτιση και τέλος, εγκαθίστανται συνεργασίες ανάμεσα σε αυτούς, με σαφείς τις αρμοδιότητες και τους περιορισμούς της κάθε πλευράς.

*Οι ανάγκες σε κατάρτιση που αναγνωρίστηκαν στο προηγούμενο στάδιο, μεταφράζονται εδώ σε **σκοπούς της κατάρτισης**, δηλαδή σε μια επιθυμητή στάση και "συμπεριφορά" που θα πρέπει να μπει σε εφαρμογή στην καθημερινή εργασία του ατόμου μετά το τέλος της κατάρτισης.*

Ο προσδιορισμός των σκοπών πρέπει να γίνει πολύ προσεκτικά, αφού αυτός καθορίζει το περιεχόμενο του προγράμματος κατάρτισης καθώς και την αξιολόγησή του. Στην ιδανική περίπτωση, θα πρέπει να περιγραφεί ένα αντικειμενικό επίπεδο στο οποίο η κατάρτιση θα μπορεί να θεωρηθεί πλήρης, π.χ. η κατοχή μιας μεθόδου, ο χειρισμός ενός εργαλείου, η απόκτηση κάποιας πληροφορίας κλπ. Οι σκοποί θα πρέπει να εκφράζονται σαφώς, ιδανικά με τη μορφή κάποιου επιθυμητού αποτελέσματος (όχι ως μια διαδικασία μάθησης).

Η σύνταξη ενός προγράμματος κατάρτισης προϋποθέτει τον βέλτιστο συγκερασμό:

- i) παραγόντων που συνδέονται με τους καταρτιζόμενους (διαθεσιμότητα, επίπεδο γνώσεων κλπ.) και
- ii) εξωτερικών παραγόντων (διαθέσιμος προϋπολογισμός, διαθέσιμη πείρα στην κατάρτιση κλπ.).

Κατόπιν επιλέγονται οι μέθοδοι οι οποίες αρμόζουν στους καταρτιζόμενους και στους σκοπούς της κατάρτισης.

3.3 Προγραμματισμός και οργάνωση

Στο στάδιο του προγραμματισμού οργανώνεται η διεξαγωγή του προγράμματος κατάρτισης, λαμβάνοντας υπόψη τα υπάρχοντα μέσα και περιορισμούς. Ανακοινώνεται το πρόγραμμα προς τους ενδιαφερόμενους και πιθανούς συμμετέχοντες. Προσδιορίζονται οι εισηγητές και ενημερώνονται για τους σκοπούς, το περιεχόμενο, την ιδιότητα και τον αριθμό των συμμετεχόντων του προγράμματος. Οι εισηγητές ενημερώνουν τους διοργανωτές για το ακριβές περιεχόμενο της εισήγησής τους, τις διδακτικές μεθόδους που θα χρησιμοποιήσουν, τον εξοπλισμό που θα χρειασθούν κλπ.

3.4 Διεξαγωγή

Στο στάδιο αυτό υλοποιείται το πρόγραμμα κατάρτισης. Για να είναι αποδοτική η υλοποίησή του, απαιτείται ένας συντονιστής, ο οποίος θα πρέπει:

- να καταστήσει σαφές το πλαίσιο και τους σκοπούς του προγράμματος,
- να διασφαλίσει την έκφραση όλων των υφισταμένων απόψεων, προσδοκιών και αναγκών μέσα στο πρόγραμμα,
- να χρησιμοποιεί τις ικανότητες των συμμετεχόντων ως υποστήριξη του προγράμματος,
- να φροντίζει για την τήρηση του χρόνου, με ευελιξία για τη δυνατότητα ανταπόκρισης σε ενδιαφέρουσες συζητήσεις που προκύπτουν εκτάκτως,
- να επανέρχεται ανά διαστήματα στους σκοπούς του προγράμματος και να επιβεβαιώνει την αποδοχή τους,
- να διευθετεί τα θέματα που προκύπτουν από τους περιορισμούς ή τις ιδιαιτερότητες που σχετίζονται με τους συμμετέχοντες ή τις διδακτικές μεθόδους,
- να φροντίζει ώστε να ακούγονται οι απόψεις και να εκφράζονται τα ενδιαφέροντα όλων των συμμετεχόντων,
- να προκαλεί, να διευθύνει και να κλείνει συζητήσεις, να τονίζει σημεία κλειδιά, να ανατρέχει σε προηγούμενα σημεία για περισσότερη ανάλυση,
- να ακούει, αλλά και να πείθει τους άλλους να ακούν, έχοντας ευέλικτο έλεγχο πάνω στον εισηγητή, ζητώντας του να επαναλάβει κάτι, ελέγχοντας τις αντιδράσεις των ακροατών, τονίζοντας κάποια σημεία κλπ.,

- να βρίσκει τρόπους υπερπήδησης δυσκολιών που προκύπτουν εξαιτίας διαφορετικών ενδιαφερόντων, απρόβλεπτων περιστατικών κλπ.

3.5 Αξιολόγηση

Στο στάδιο της **αξιολόγησης**, που συχνά και λόγω εσφαλμένης εκτίμησης παραλείπεται, οι οργανωτές και οι εμπλεκόμενοι φορείς θα πρέπει να μάθουν ποιες διαδικασίες ακολουθήθηκαν, ποιες δεξιότητες αποκτήθηκαν, ποια ήταν η αποτελεσματικότητα της κατάρτισης και κατά πόσον υπήρξε οικονομικά αποδοτική (cost-effective). Ομοίως και οι καταρτίζοντες θα πρέπει να αξιολογήσουν την ποιότητα της κατάρτισης που προσέφεραν, έτσι ώστε να βελτιωθούν. Η αξιολόγηση μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, σε διάφορους χρόνους και σε σχέση με διάφορες συνιστώσες ενός προγράμματος κατάρτισης. Το πιο δύσκολο επίπεδο αξιολόγησης είναι αυτό της εκτίμησης κατά πόσον η κατάρτιση συνέβαλε στην άρση ή άμβλυνση των προβλημάτων στα οποία απευθύνθηκε. Αυτό προϋποθέτει την αναγνώριση συγκεκριμένης προόδου (τεχνικής ή πολιτικής), η οποία μπορεί να αποδοθεί στην κατάρτιση. Η αξιολόγηση παρέχει την ανάδραση που είναι αναγκαία για τη συνέχιση της σύνταξης και διεξαγωγής αποτελεσματικών προγραμμάτων κατάρτισης. Για όλους τους ανωτέρω λόγους η αξιολόγηση αποτελεί ένα πολύ σημαντικό στάδιο στον μηχανισμό της κατάρτισης.

4. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΤΟΥΣ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Οι Zalidis κ.ά. (1997) ομαδοποίησαν τους παράγοντες υποβάθμισης των ελληνικών υδροτόπων (μη παραγνωρίζοντας ότι τα βαθύτερα αίτια αυτών των παραγόντων υποβάθμισης είναι πολιτικά και κοινωνικά) σε τέσσερις κατηγορίες (ομάδες), ήτοι σε παράγοντες που προκαλούν:

- **Αλλαγή υδρολογικού καθεστώτος** (υποκείμενα αίτια: εκτροπή ποταμών, κατασκευή φραγμάτων ή άλλων κατασκευών για κατακράτηση και αποθήκευση νερού, αρδευτικά δίκτυα). Επηρεάζει περίπου τις μισές πηγές και το 40% των ποταμών.
- **Εξάντληση των υδροτοπικών πόρων** (υποκείμενα αίτια: αποξηράνσεις, αμμοληψίες, εκχερσώσεις φυσικής βλάστησης, υπεράντληση, παράνομο κυνήγι, παράνομη υλοτομία, υπεραλίευση). Εμφανίζεται περίπου στο 40% των δέλτα, των φυσικών λιμνών και των ταμιευτήρων, ενώ σπανίζει στους υπόλοιπους υδροτοπικούς τύπους.
- **Προβλήματα ποιότητας νερού** (υποκείμενα αίτια: ρύπανση γεωργικής, βιομηχανικής και οικιστικής προέλευσης), εξαιτίας κυρίως της γεωργικής ρύπανσης και της ρύπανσης από αστικά λύματα. Οι μισοί υδροτόποι έχουν πρόβλημα ρύπανσης. Οι τύποι υδροτόπου που εμφανίζουν συχνότερα το πρόβλημα αυτό είναι οι παράκτιοι υδροτόποι, τα δέλτα και τα εκβολικά συστήματα.
- **Η απώλεια υδροτοπικής έκτασης** (υποκείμενα αίτια: οδοποιία, οικιστική ανάπτυξη, τουρισμός και αναψυχή, επέκταση καλλιεργειών, κτηνοτροφία) πλήττει περίπου το 60% των ελών και τα μισά δέλτα και εκβολικά συστήματα.

Τα προαναφερθέντα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι ελληνικοί υγρότοποι, αντανακλούν κατ' επέκταση τα θέματα που έχουν προτεραιότητα να εξετασθούν ως προς τη διάσταση της κατάρτισης.

Η γενική φύση των προβλημάτων μπορεί να οδηγήσει στην επιλογή και ιεράρχηση των θεματικών ενοτήτων ενός προγράμματος κατάρτισης. Όμως, όπως ορίζεται και στην παρουσίαση του μηχανισμού της κατάρτισης, η επιλογή των θεμάτων είναι συνυφασμένη με τις ανάγκες των καταρτιζομένων. Τυχόν προτεραιότητες που έχουν τεθεί δεν αποκλείουν να διοργανωθούν προγράμματα κατάρτισης με σκοπό την άμβλυση άλλων προβλημάτων, τα οποία μπορεί να είναι πολύ σημαντικά σε τοπικό τουλάχιστον επίπεδο. Επίσης, είναι προφανές ότι στην κατάρτιση πρέπει να δίνεται προτεραιότητα και σε άλλα θέματα που προσφέρουν διεξόδους για αειφορική χρήση, με σημαντικό ίσως θέμα για τη χώρα μας τον οικοτουρισμό.

5. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ

Ο μηχανισμός της κατάρτισης και τα στάδια που αδρομερώς περιγράφηκαν, θέτουν τις βασικές προϋποθέσεις για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή ενός προγράμματος κατάρτισης.

Γίνεται βέβαια αντιληπτό ότι κατά την εκτέλεση κάθε προγράμματος κατάρτισης ανακύπτουν πολλές φορές δυσκολίες. Επίσης, ιδιαίτερες συνθήκες υπαγορεύουν την τροποποίηση μέρους των προαναφερομένων σταδίων ή ακόμη και την προσθήκη επιμέρους δράσεων. Παρόλα αυτά, η παρούσα έκδοση αποτελεί ευέλικτο εργαλείο, με τη χρήση του οποίου είναι δυνατόν να διοργανώνονται προγράμματα κατάρτισης προσαρμοσμένα στην πείρα και τη γνώση της ελληνικής πραγματικότητας καθώς και στις εκάστοτε τοπικές συνθήκες.

Σε κάθε στάδιο υπάρχουν συγκεκριμένα κομβικά στοιχεία εφαρμογής, που η τυχόν αγνόησή τους μπορεί να προκαλέσει απρόβλεπτες καθυστερήσεις ή ακόμη να εκτρέψει το πρόγραμμα από τους αρχικούς του σκοπούς. Θα ακολουθήσει μια συνοπτική περιγραφή αυτών των στοιχείων.

Γενική διαπίστωση είναι ότι οποιαδήποτε δραστηριότητα κατάρτισης που σκοπεύει να συμβάλει στην αντιμετώπιση κάποιου προβλήματος, θα πρέπει να περιλαμβάνει και την ευαισθητοποίηση και ενημέρωση των καταρτιζομένων για τις λειτουργίες και τις αξίες των υγροτόπων. Επιπλέον, είναι σαφές ότι τα προγράμματα κατάρτισης για τη συνετή διαχείριση των υγροτόπων, πρέπει να υιοθετούν διεπιστημονική προσέγγιση, όσον αφορά τόσο τους καταρτίζοντες, όσο και τους καταρτιζόμενους, οι οποίοι στην ιδανική περίπτωση θα πρέπει να ανταλλάσσουν ρόλους σε μικρό ή μεγάλο βαθμό. Αυτό θα μεγιστοποιήσει τη διασπορά της υφιστάμενης πείρας και θα συμβάλει στην ανάπτυξη κοινής γλώσσας μεταξύ των επιστημών.

Επισημαίνεται ότι όλα τα στάδια, διαδοχικώς εφαρμοζόμενα, είναι απαραίτητα. Ιδιαίτερη σημασία έχει το στάδιο της ανάλυσης, το οποίο καθορίζει την εύστοχη επιλογή των αναγκών κατάρτισης, των σκοπών της και της κατάλληλης σύνθεσης της ομάδας των καταρτιζομένων. Τονίζεται, επίσης, ότι η ανάπτυξη συνεργασιών του φορέα υλοποίησης

με άλλους ευρύτερους φορείς συμβάλλει στην επίτευξη καλύτερου αποτελέσματος, αυξάνει το κύρος και την απήχηση του προγράμματος και θέτει τα θεμέλια για μελλοντική επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων.

5.1 Ανάλυση

Στο στάδιο της ανάλυσης απαιτείται να γίνει σειρά επαφών, ώστε να περιγραφεί πλήρως και με ακρίβεια η υφιστάμενη κατάσταση. Η περιγραφή αυτή πρέπει να συνδυασθεί με τη συλλογή όλων των στοιχείων και πληροφοριών για τον συγκεκριμένο υγρότοπο, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, τις λειτουργίες και τις αξίες του, την ύπαρξη τυχόν αποφάσεων ή άλλων διαχειριστικών κατευθύνσεων. Η ανάλυση των προβλημάτων και η διερεύνηση κατά πόσο μπορεί και ως ποιο βαθμό να επιλυθούν τα υπάρχοντα προβλήματα μέσω του προγράμματος κατάρτισης, θα καθορίζουν εν μέρει και το περιεχόμενο του.

Μέσα από την ανάλυση και την ιεράρχηση των προβλημάτων θα εντοπισθούν τα σημεία όπου η συμβολή της κατάρτισης θα είναι καθοριστική, αλλά, επίσης, και τα σημεία που πρέπει να είναι γνωστά και πλήρως αναλυμένα, ώστε το πρόγραμμα κατάρτισης που θα ακολουθήσει να είναι αποτελεσματικό. Δηλαδή, ουσιαστικά επιζητείται η προσέγγιση της δυνητικής ικανότητας του προγράμματος για την αντιμετώπιση των υπάρχοντων προβλημάτων. Είναι επιθυμητό, αν υπάρχει τέτοια δυνατότητα, η επιλογή κάποιου κεντρικού προβλήματος να συνοδεύεται από τη διερεύνηση όλων των φορέων που εμπλέκονται, είτε επιτείνοντας και προκαλώντας το πρόβλημα, είτε βοηθώντας στην επίλυσή του, μέσω των δράσεων της αρμοδιότητάς τους.

Η προαναφερθείσα διαδικασία θα προσδιορίσει τις Υπηρεσίες και τους φορείς, στελέχη των οποίων θα αποτελέσουν τις ομάδες στόχους των προς κατάρτιση ατόμων. Μετά από αυτόν τον προσδιορισμό απαιτείται, μέσα από συνεχείς προσωπικές επαφές, ερωτηματολόγια και πιθανές συνεντεύξεις, η εκτίμηση:

1. της ζήτησης για κατάρτιση,
2. των αναγκών κατάρτισης και της ανάλυσής τους.

Οι επαφές με τους υποψήφιους καταρτιζόμενους πρέπει να γίνουν πολύ νωρίτερα από τη διεξαγωγή του προγράμματος κατάρτισης. Επιθυμητό είναι να προηγηθούν τουλάχιστον κατά 4 μήνες. Η αποτελεσματικότητα των επαφών αυξάνεται με τη χρησιμοποίηση ειδικά προετοιμασμένων ερωτήσεων (ή και ερωτηματολογίων) που θα καλύπτουν τα εξής θέματα:

- Ιεράρχηση των προβλημάτων του υγροτόπου.
- Πώς και σε ποιο βαθμό εμπλέκεται ο φορέας ή η Υπηρεσία των προς κατάρτιση στελεχών;
- Ποια προβλήματα αντιμετωπίζει ο ίδιος ο φορέας ή η Υπηρεσία στην προσπάθεια επίλυσης των προβλημάτων του υγροτόπου;
- Ποια από αυτά τα προβλήματα θα μπορούσαν να ξεπεραστούν μέσω ενός προγράμματος κατάρτισης;
- Θα ήταν πρόθυμοι να συμμετάσχουν σε ένα τέτοιο πρόγραμμα κατάρτισης;
- Σε ποια θέματα θα επιθυμούσαν να καταρτισθούν;

- Πιστεύουν ότι θα μπορούσαν να εφαρμόσουν τη τεχνογνωσία και το προϊόν της κατάρτισης στην εργασία τους (αν όχι ποιες δυσκολίες πιθανόν να υπάρχουν);
- Υπάρχουν άλλοι τρόποι επίλυσης των προβλημάτων του υγροτόπου από την υπηρεσία τους, πέραν της κατάρτισης;
- Ποιους άλλους φορείς ή και μεμονωμένα άτομα θα πρότειναν για να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα κατάρτισης;
- Ποιες θεωρούν ως τις πλέον κατάλληλες και ικανοποιητικές ημερομηνίες;
- Τι διαδικαστικές ενέργειες απαιτούνται προς την υπηρεσία τους για την απρόσκοπτη συμμετοχή στο πρόγραμμα κατάρτισης;

Στο στάδιο της ανάλυσης είναι εφικτό να γίνει ακόμη και η γενική αναφορά στον τίτλο του περιεχομένου του προγράμματος κατάρτισης.

Παράλληλα, αν και αποτελεί αντικείμενο των επόμενων σταδίων, καλό είναι να ξεκινήσουν ήδη επαφές για την ανάπτυξη συνεργασιών, που θα διευκολύνουν τη διεξαγωγή του προγράμματος κατάρτισης (όπως χώροι διδασκαλίας κλπ.). Άλλωστε, μέσω της προσέγγισης με τους πιθανούς καταρτιζόμενους μπορούν να συλλεχθούν ή να υποδειχθούν σχετικές πληροφορίες.

Η φάση της ανάλυσης θα οδηγήσει στον καθορισμό της κατάλληλης σύνθεσης της προς κατάρτιση ομάδας στελεχών, καθώς και στην εκτίμηση των αναγκών κατάρτισης.

Σε Υπηρεσίες και άλλους φορείς είναι προτιμότερη η προσυνηννόηση των διοργανωτών του προγράμματος κατάρτισης με τους επικεφαλής αυτών, για τη συμμετοχή περισσότερων του ενός εκπροσώπου κατά περίπτωση.

Ο μηχανισμός κατάρτισης που αναφέρεται προϋποθέτει τη λειτουργία συγκεκριμένης συντονιστικής ομάδας, που θα περιλαμβάνει τουλάχιστον τον συντονιστή και τον τεχνικό βοηθό. Η γενική περιγραφή του ρόλου αυτής της συντονιστικής ομάδας περιλαμβάνει:

- τη δυνατότητα συντονισμού,
- τη δυνατότητα συλλογής και επεξεργασμένης ανάλυσης όλων των πληροφοριών (στοιχεία για τον υγρότοπο, προβλήματα, χρήσεις, εμπλεκόμενοι φορείς, διαπιστωμένες ανάγκες για κατάρτιση),
- την ευχέρεια στις δημόσιες σχέσεις,
- τη διορατικότητα για την αναγνώριση των δυνητικών καταρτιζομένων και των πιθανών συνεργασιών, και τους τρόπους εμπλοκής τους στο πρόγραμμα κατάρτισης,
- την ικανότητα εφαρμογής των σχεδιαζομένων σε όλα τα στάδια της κατάρτισης,
- τον πολύ καλό χειρισμό προφορικού και γραπτού λόγου,
- τη γνώση τόσο του μηχανισμού κατάρτισης, όσο και των τρόπων διαχείρισης και αντιμετώπισης των προβλημάτων σε υγροτόπους.

5.2 Σύνταξη

Στο στάδιο της σύνταξης πρέπει να αναπτυχθούν όλες οι απαραίτητες συνεργασίες.

Ενδεικτικά αναφέρονται οι εξής:

- διάθεση χώρων διεξαγωγής,
- εξασφάλιση οπτικοακουστικού εξοπλισμού,
- χορήγηση μεταφορικών μέσων και άλλου εξοπλισμού για επισκέψεις στο πεδίο,
- εξασφάλιση υπολοίπων παραμέτρων για την ομαλή διεξαγωγή του προγράμματος (έντυπα, τροφοδοσία κ.ά.),
- χρηματοδότηση έκδοσης πρακτικών του προγράμματος κατάρτισης.

Με βάση τις ανάγκες κατάρτισης που διαπιστώθηκαν κατά το στάδιο της ανάλυσης και την επεξεργασία της υφιστάμενης κατάστασης του υγροτόπου, ορίζεται ο γενικός σκοπός του προγράμματος κατάρτισης καθώς και πώς αυτός επιμερίζεται σε ειδικούς σκοπούς. Η διάκριση αυτή θα καθορίσει:

- το περιεχόμενο του προγράμματος διδασκαλίας,
- τους τίτλους των θεματικών ενοτήτων,
- την επιλογή των προς κατάρτιση ατόμων (με βάση τις ανάγκες τους σε κατάρτιση, το επίπεδο των γνώσεων τους στις θεματικές ενότητες),
- τον απαραίτητο προϋπολογισμό,
- τις απαιτούμενες ικανότητες των εκπαιδευτών,
- την παιδαγωγική διαδικασία εφαρμογής του προγράμματος και την όλη δομή της.

Κατά τη σύνταξη πρέπει όχι μόνο να αναγνωρισθούν, αλλά και να περιγραφούν πλήρως οι ειδικοί σκοποί της κατάρτισης, ώστε να εκφραστούν σε μορφή και όρους "μετρήσιμους", ώστε να είναι δυνατόν να αξιολογηθεί ο βαθμός επίτευξής τους. Για παράδειγμα, εάν στον υποτιθέμενο στόχο της απογραφής του υγροτοπικού πλούτου εμπεριέχεται η εκμάθηση μεθόδων χαρτογράφησης, να είναι καθορισμένο εκ των προτέρων αν θα παραχθεί χάρτης, ή αν θα προσφερθούν εργαλεία εκμάθησης για τη δημιουργία του, ή αν θα γίνει τμήμα της χαρτογράφησης, ή περιγραφική αναφορά στη μέθοδο δημιουργίας του κλπ.

Η συντονιστική ομάδα εκτέλεσης του προγράμματος και ιδίως ο τεχνικός υπεύθυνος διεξαγωγής του πρέπει να έχει αξιολογήσει και ιεραρχήσει τις γνώσεις και το υλικό που σχετίζονται με τον σκοπό και τις θεματικές ενότητες, αλλά και αν αυτά είναι διαθέσιμα για εκπαίδευση, αν υπάρχουν κατάλληλες ομάδες επιλογής εκπαιδευτών ή αν ήδη μπορούν να επιλεγούν οι κατάλληλοι εκπαιδευτές. Επομένως, θα πρέπει να γίνεται ο βέλτιστος συγκερασμός των επιθυμητών θεματικών ενοτήτων και των διαθέσιμων εκπαιδευτών.

Ο σκοπός του προγράμματος κατάρτισης θεωρείται βασική παράμετρος εφαρμογής του και αποτελεί τη βάση για την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας. Οι ειδικοί σκοποί εξαρτώνται από τις ανάγκες κατάρτισης, και ουσιαστικά οι ανάγκες αυτές μετατρέπονται στις απαιτήσεις που θα πρέπει να ικανοποιηθούν από το πρόγραμμα.

Οι σκοποί αναγνωρίζουν τι θα μπορέσει να κάνει ο καταρτιζόμενος στον χώρο εργασίας και δράσης του, μετά την ολοκλήρωση του προγράμματος κατάρτισης.

Για αποτελεσματικότερες επαφές και συνεργασίες, η συντονιστική ομάδα εργασίας είναι σε θέση, με βάση τη συλλογή των πληροφοριών και των στοιχείων, να συντάξει ένα υποβοηθητικό έντυπο όπου θα περιγράφονται: ο κορμός του προγράμματος κατάρτισης, η φυσιογνωμία του υγροτόπου με τις λειτουργίες, αξίες, χρήσεις και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει, το πλέγμα των αρμόδιων φορέων και τα όρια δραστηριοποίησης και ευθύνης τους, το στάδιο της ανάλυσης, όπως εφαρμόστηκε, καθώς και οι γενικοί και ειδικοί σκοποί του προγράμματος κατάρτισης.

5.3 Προγραμματισμός και Οργάνωση

Στο στάδιο αυτό ρυθμίζονται όλα τα οργανωτικά θέματα, που σχετίζονται με τη διεξαγωγή (αίθουσα, υλικά, επιπλέον προσωπικό, οργάνωση επίσκεψης στο πεδίο, εξασφάλιση οπτικοακουστικού υλικού, μεταφορικών μέσων, άλλου εκπαιδευτικού υλικού, εξοπλισμός).

Η επιλογή των καταρτιζομένων και των εκπαιδευτών έχει ολοκληρωθεί, οπότε οι καταρτιζόμενοι προσκαλούνται και παράλληλα ενημερώνονται για το περιεχόμενο του προγράμματος, τον χρόνο διεξαγωγής, τους τίτλους των εισηγήσεων, τον χώρο διεξαγωγής και για άλλα θέματα. Η επικοινωνία γίνεται μαζί τους με επιστολές, τηλέφωνα ή απευθείας συναντήσεις.

Παρόμοια διαδικασία ενημέρωσης γίνεται με τους εκπαιδευτές, από τους οποίους ζητείται και παραλαμβάνεται το κείμενο της εισήγησής τους. Κατά τις επαφές με τους εισηγητές, τους παρέχεται ειδικό έντυπο για το θέμα της εισήγησης, το οποίο λέγεται *Φύλλο Διδασκαλίας* (επισυνάπτεται στο παράρτημα). Στο Φύλλο Διδασκαλίας ενημερώνεται ο εισηγητής για το περιεχόμενο του προγράμματος, τη σύνθεση του ακροατηρίου, τον χρόνο και χώρο διεξαγωγής, τη ζητούμενη διάρκεια της εισήγησής του, τον πλήρη τίτλο του θέματός του, τον διαθέσιμο εξοπλισμό, τον γενικό και τους ειδικούς σκοπούς του σεμιναρίου. Ο εισηγητής ενημερώνεται και με απευθείας συναντήσεις για το τι αναμένουν οι καταρτιζόμενοι από την εισήγησή του. Κάθε εκπαιδευτής ζητείται να διαρθρώσει την εισήγησή του σύμφωνα με συγκεκριμένα ζητήματα κλειδιά, όπως π.χ. κατανόηση της αρδευτικής αξίας του συγκεκριμένου υγροτόπου, να παρουσιάσει σύμφωνα με την ολιστική προσέγγιση τη φύση του προβλήματος μαζί με όλες τις υπάρχουσες αλληλεπιδράσεις, να προτείνει τρόπους αντιμετώπισης, να αναγνωρίσει και να εντοπίσει τυχόν αδυναμίες κατά την εφαρμογή των προτεινόμενων λύσεων. Επίσης, πρέπει να ενημερωθεί για το περιεχόμενο και για τη σειρά των άλλων εισηγήσεων.

Η συντονιστική ομάδα πρέπει να έχει ολοκληρώσει την οργάνωση της εργασίας σε ομάδες. Γενικά στο πρόγραμμα κατάρτισης θεωρείται σπουδαία η πρόβλεψη εκτέλεσης εργασίας κατά ομάδες. Η σύνθεση των ομάδων πρέπει να είναι κατάλληλη, ώστε να επιτυγχάνεται η διεπιστημονική προσέγγιση. Ο χωρισμός σε ομάδες είναι ευθύνη του συντονιστή, αλλά πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για ορισμό ομαδάρχη σε κάθε ομάδα. Το αντικείμενο εργασίας των ομάδων είναι αναγκαίο να οδηγεί σε εφικτά αποτελέσματα, που θα πρέπει να ολοκληρωθούν εντός του προγράμματος κατάρτισης. Η ύπαρξη βασικών γνωστικών κενών, λόγω διαφορετικών ειδικοτήτων, θα πρέπει να καλυφθεί είτε με επιμέρους εισηγήσεις είτε με διανομή ειδικών εντύπων. Ο ρόλος του συντονιστή είναι, επίσης, να δημιουργήσει ομάδες με παρόμοιο γνωστικό επίπεδο γνώσεων, όπου να

μπορεί να αρθρωθεί διεπιστημονική και τεχνικά ορθή "γλώσσα". Καλό είναι, αν υπάρχουν καταρτιζόμενοι εντός της ομάδας με ειδικό γνωστικό υπόβαθρο, να μεταδώσουν αυτό μέσω σύντομων παρουσιάσεων.

5.4 Διεξαγωγή

Η ομαλή εκτέλεση των προηγούμενων σταδίων, δηλαδή της ανάλυσης, σύνταξης και οργάνωσης, μετατρέπει τη διεξαγωγή σε απλή εφαρμογή επαρκώς σχεδιασμένων κινήσεων. Στον αντίποδα, τυχόν παραλείψεις των προηγούμενων σταδίων, θα εμφανισθούν γιγαντωμένες και πιθανόν να επηρεάσουν την όλη εκτέλεση του προγράμματος.

Η θεματική οργάνωση των εισηγήσεων, η πρόβλεψη χρόνου συζήτησης μετά το πέρας των κάθε εισηγήσεων, αλλά και στο τέλος της κάθε ημέρας και στο τέλος της διεξαγωγής, είναι απαραίτητη διαδικασία. Άλλο χρήσιμο στοιχείο είναι η εναλλαγή των ίδιων ατόμων στον ρόλο του εκπαιδευτή και του εκπαιδευόμενου. Η εργασία σε ομάδες, επίσης, βοηθάει στην πλήρη προσέγγιση των θεμάτων, αλλά και στην υποβολή προτάσεων. Κάθε ομάδα αναλύει το θέμα που επεξεργάστηκε. Οι διοργανωτές πρέπει να προβλέψουν τη δυνατότητα επεξεργασμένης εκτύπωσης των πορισμάτων των ομάδων εργασίας, ώστε να διανεμηθούν τουλάχιστον την τελευταία ημέρα διεξαγωγής.

Στο στάδιο αυτό ασφαλώς δίνεται βαρύτητα σε πολλά τεχνικά θέματα, όπως δυνατότητα παραγωγής φωτοαντιγράφων, καλή κατάσταση εξοπλισμού, απρόσκοπτη εκτέλεση εκδρομής στο πεδίο, διευκολύνσεις κατά τα διαλείμματα, καθαριότητα και λειτουργικότητα του χώρου, τήρηση ωραρίου κλπ.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπου ο χώρος διεξαγωγής είναι απομονωμένος ανακύπτουν οι ανάγκες επίλυσης ζητημάτων φιλοξενίας, στέγασης, διατροφής, επικοινωνίας κ.ά.

Στις περιπτώσεις όπου οι συμμετέχοντες δεν γνωρίζονται καθόλου μεταξύ τους, πρέπει να υπάρξει κατάλληλος επικοινωνιακός χειρισμός γνωριμίας, ώστε η ατμόσφαιρα μεταξύ τους να είναι φιλική, οι καταρτιζόμενοι να αισθάνονται ευχάριστα και να μπορούν να συνεργασθούν καλύτερα με τους συναδέλφους τους.

5.5 Αξιολόγηση

Είναι άμεσα αντιληπτό ότι το στάδιο της αξιολόγησης ερμηνεύει τον βαθμό αποτελεσματικότητας του προγράμματος κατάρτισης.

Υπάρχουν δύο δράσεις αξιολόγησης:

- Ημερήσια αξιολόγηση (μετά το πέρας των εργασιών της κάθε ημέρας) και
- Συνολική αξιολόγηση (μετά τη λήξη της διεξαγωγής).

Με τη χρήση ερωτηματολογίων, αλλά και με τον συνυπολογισμό κάθε είδους σχολίων και παρατηρήσεων εκ μέρους των καταρτιζόντων και των καταρτιζομένων, εκτιμάται ο βαθμός πλήρωσης των γενικών και ειδικών σκοπών της κατάρτισης.

Τα βασικά σημεία που εξετάζονται κατά την αξιολόγηση είναι:

- Η αποτελεσματικότητα του προγράμματος.

- Ο βαθμός ικανοποίησης των εκπαιδευομένων από τη θεματολογία, τις μεθόδους διδασκαλίας και παρουσίασης, τους εισηγητές, το διανεμηθέν έντυπο υλικό, την εργασία σε ομάδες, την επίσκεψη στο πεδίο, την όλη οργάνωση του προγράμματος, τη δυνατότητα ανάπτυξης διαλόγου και συζήτησης, τη συμπεριφορά και δράση των συντονιστών.
- Ο εντοπισμός θετικής επίδρασης του προγράμματος πάνω στο αντικείμενο της εργασίας των καταρτιζομένων, αλλά και των εργαλείων με τα οποία εδραιώνεται αυτή η θετική επίδραση (έντυπο υλικό, τεχνικές γνώσεις, πείρα, νέες πληροφορίες και πρακτικές, δυνατότητες ανάπτυξης νέων συνεργασιών κ.ά.).

Η αξιολόγηση θα αναδείξει τη μεγάλη σημασία που έχει το στάδιο της ανάλυσης για τον επιτυχή σχεδιασμό του προγράμματος κατάρτισης.

Ο αντίκτυπος του προγράμματος μπορεί να διαπιστωθεί και με μία επιπλέον δράση αξιολόγησης, με τη μορφή ερωτηματολογίου ή με απευθείας συναντήσεις, μετά από διάστημα έξι μηνών. Παράλληλα, η παρακολούθηση των δραστηριοτήτων και των αποφάσεων των φορέων και υπηρεσιών, εκπρόσωποι των οποίων παρακολούθησαν το πρόγραμμα, θα βοηθήσει στη διαπίστωση της θετικής συνέχειας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Anagnostopoulou, Maria. 1994. Catalogue of training courses relevant to wetland and water management in Greece. Tour du Vala-Greek Biotope/Wetland Centre.
- Anagnostopoulou, Maria, and K. Skordas. 1995. MedWet training sub-project "Application on test site". Lake Kerkini, Greece. Description of action & applicability of MedWet method for training. Greek Biotope/Wetland Centre. (MedWet publication). 14 pp.
- Αναγνωστοπούλου, Μαρία. 1995. Προετοιμασία, διεξαγωγή και αξιολόγηση προγραμμάτων κατάρτισης για την Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Έργων που Επηρεάζουν Υγροτόπους. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (έκδοση MedWet). 57 σελ.
- Αναγνωστοπούλου, Μαρία, Ελένη Χοντολίδου, Χρυσούλα Αθανασίου, Στυλιανή Κλαδαρά, Αγγελική Δημητρίου και Α. Λογοθέτης. 1995. Εκτίμηση των αναγκών κατάρτισης για συνετή διαχείριση υγροτόπων στην Ελλάδα. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (έκδοση MedWet). 40 σελ.
- Anagnostopoulou, Maria, G. Zalidis, E. Koutrakis, A. Mantzavelas, K. Skordas, Dimitra Spala, Eleni Tryfon, and Eleni Fitoka. 1996. Testing the MedWet approach at Lake Kerkini, Greece. Final Activity Report. MedWet. Greek Ministry of Environment, Physical Planning and Public Works, Greek Biotope/Wetland Centre. 20 p. (En).
- Benessaiah, N. 1998. Mediterranean wetlands socioeconomic aspects. MedWet (Life Programme). 165 pages. (En, Fr, Arab).
- Jalbert, J. 1994. Application of training to test sites, methodological guide. Tour du Valat (MedWet publication).
- Jalbert, J. Site-based assesment of training issues. 1996. Tour du Valat (MedWet publication).
- Jalbert, J. 1996. Setting up and running a training course. A practical guide. Tour du Valat (MedWet publication).
- Perennou, C., J. L. Lucchesi, Ph. Gerbeaux, and J. Roche. 1996. Training module. A management plan for a Mediterranean wetland. Tour du Valat (MedWet publication).
- De Rancourt, P. 1996. Defining a training strategy, Methods and tools. Tour du Valat (MedWet publication).
- Σκορδάς, Κ. 1995. Η συμβολή της κατάρτισης στη συνετή διαχείριση του υγροτόπου της Κερκίνης. Ανακοίνωση στο Ελληνοβουλγαρικό Συνέδριο του ΓΕΩΤΕΕ "Λεκάνη απορροής Στρυμόνα-Λίμνη Κερκίνη". Σέρρες 29/11-3/12/95. 14 σελ.
- Σκορδάς, Κ. και Μ. Αναγνωστοπούλου (Συντονιστές έκδοσης). 1995. Αειφορική διαχείριση του νερού της Λίμνης Κερκίνης. Πρακτικά προγράμματος κατάρτισης. Σέρρες 25-29/9/1995. Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ), ΥΠΕΧΩΔΕ, Υπ. Μακεδονίας-Θράκης (έκδοση MedWet). 144 σελ.
- Zalidis, G. C., A. L. Mantzavelas, and Eleni Gourvelou. 1997. Environmental impacts on Greek wetlands. *Wetlands* 17:339-345

Ζαλίδης Χ. Γ. και Α. Λ. Μαντζαβέλας (Συντονιστές έκδοσης). 1994. Απογραφή των ελληνικών υγροτόπων ως φυσικών πόρων (Πρώτη προσέγγιση). Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων-Υγροτόπων (ΕΚΒΥ). Χviii + 587 σελ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΟΥΡΙΚΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ

Οι συμμετέχοντες θα πρέπει να έχουν λάβει:

Πριν από τη διεξαγωγή

- Έτοιμο δελτίο συμμετοχής προς συμπλήρωση,
- Ερωτηματολόγιο για τον τρόπο εμπλοκής τους στη διαχείριση του υγροτόπου,
- Επίσημη επιστολή-πρόσκλησή τους στο έργο κατάρτισης,
- Πρόγραμμα και θεματικές ενότητες του σεμιναρίου,
- Εισαγωγικά έντυπα για: την περιοχή διεξαγωγής, τον φορέα φιλοξενίας, τον υγρότοπο και το καθεστώς διαχείρισής του,
- Οδηγίες πρόσβασης στον χώρο διεξαγωγής,
- Έντυπα σχετικά με υφιστάμενα διαχειριστικά σχέδια του υγροτόπου,
- Γενικά έντυπα για τους υγροτόπους,
- Γενικές πληροφορίες για το πρόγραμμα διεξαγωγής, τους συνδιοργανωτές, τυχόν χρηματοδότες, άλλες συνεργασίες κλπ.

Κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής

- Χάρτη της περιοχής, ή, αν υπάρχει, του υγροτόπου,
- Πληροφορίες για τους άλλους συμμετέχοντες,
- Πληροφορίες για τους εισηγητές (σύντομο βιογραφικό),
- Επιπλέον πληροφοριακό υλικό για τον υγρότοπο και τον τρόπο διαχείρισής του,
- Διαθέσιμο οπτικοακουστικό υλικό,
- Ερωτηματολόγιο για την καθημερινή και την τελική αξιολόγηση,
- Τα κείμενα των εισηγήσεων.

Στο τέλος της διεξαγωγής

- Κατάλογο επικοινωνίας συμμετεχόντων και εισηγητών,
- Προτεινόμενη σχετική βιβλιογραφία,
- Βεβαίωση συμμετοχής,
- Τα αποτελέσματα της εργασίας σε ομάδες.

Μετά τη λήξη του έργου κατάρτισης

- Έκθεση για τη διεξαγωγή,
- Πρακτικά σεμιναρίου περιλαμβανομένων των συμπερασμάτων και των επιμέρους συζητήσεων,
- Τελική αξιολόγηση του σεμιναρίου,
- Ευχαριστήριες επιστολές σε όσους βοήθησαν,
- Διανομή των πρακτικών στους συμμετέχοντες και σε άλλους σχετικούς φορείς.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ Σεμινάριο MedWet1 στη Λίμνη Κερκίνη

ΦΥΛΛΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Τίτλος σεμιναρίου:

"Αειφορική διαχείριση του νερού της Λίμνης Κερκίνης".

Διοργανωτής:

ΥΠΕΧΩΔΕ / ΕΚΒΥ.

Ημερομηνία διεξαγωγής:

25-29 Σεπτεμβρίου 1995.

Τόπος:

ΚΕΓΕ Σερρών.

Θεματολογία:

Το πρόγραμμα θα βασισθεί σε τέσσερις κύριους άξονες (άρδευση, αντιπλημμυρική προστασία, αλιευτική διαχείριση, προστασία-ανάδειξη). Για τον κάθε έναν από αυτούς τους τομείς, θα αναπτύσσονται:

- ο υφιστάμενος τρόπος διαχείρισης,
- οι ανάγκες αυτής της διαχείρισης σε νερό (ποσότητα, ποιότητα, περιοδικότητα),
- η αλληλεπίδραση των χρήσεων του νερού,
- προτάσεις για τη συνύπαρξη όλων των χρήσεων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ Σεμινάριο MedWet1 στη Λίμνη Κερκίνη

ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ημερομηνία: 27 Σεπτεμβρίου 1995.

Ωρα: 9:00-11:00.

Τόπος: ΚΕΓΕ Σερρών.

Εισηγητής: κ. Ελευθέριος Ταταράκης.

Γενικοί σκοποί του σεμιναρίου:

- Κατανόηση των λειτουργιών του υγροτόπου,
- Παρουσίαση των προβλημάτων και σύνδεσή τους,
- Υποδείξεις επίλυσης των προβλημάτων μέσα στο πλαίσιο της αειφορικής διαχείρισης του υγροτόπου,
- Εντοπισμός των πιθανών δυσκολιών εφαρμογής των προτεινόμενων υποδείξεων,
- Ανάπτυξη της συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

Τύπος διδασκαλίας:

Ομιλία (με δυνατότητα χρησιμοποίησης οπτικού υλικού όπως χάρτες, διαφάνειες, θερμοδιαφάνειες κλπ.).

Επιτρέπονται μόνο οι διευκρινιστικές ερωτήσεις κατά τη διάρκεια της εισήγησης, ενώ παρεμβάσεις και άλλου τύπου ερωτήσεις θα υπάρξουν στο τέλος.

Θα γίνεται συζήτηση μετά τη λήξη της εισήγησης.

Περιεχόμενο διδασκαλίας:

Τίτλος εισήγησης: *π.χ. Αλιευτική διαχείριση στη Λίμνη Κερκίνη.*

Βασικές ενότητες: *π.χ. Είδη αλιευμάτων. Απαιτήσεις σε νερό.*

Ειδικός σκοπός της εισήγησης:

(παράδειγμα)

Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης στον τομέα της αλιείας.

Παρουσίαση των σημερινών προβλημάτων αλλά και των αναγκών των αλιέων της περιοχής.

Προοπτικές επίλυσής τους μέσω της αλιευτικής διαχείρισης.

Υπάρχων εξοπλισμός:

Πίνακας διδασκαλίας.

Διαφανοσκόπιο (overhead projector).

Μηχανή προβολής διαφανειών (slides).

Οθόνη προβολής.

Τηλεόραση-Βίντεο.

Διαθέσιμο λεωφορείο στις 28/9 για επίσκεψη στον υγρότοπο.

Σύνθεση ακροατηρίου:

Το σεμινάριο απευθύνεται κυρίως στα στελέχη των δημοσίων υπηρεσιών του Νομού Σερρών, που εμπλέκονται στη διαχείριση του υγροτόπου (Δ/νση Γεωργίας, Δ/νση Δασών, Δ/νση Εγγείων Βελτιώσεων, Γενικός Οργανισμός Εγγείων Βελτιώσεων, Δ/νση Τεχνικών Υπηρεσιών, Δ/νση Υδραυλικών Έργων, Τμήμα Πολεοδομίας-Γρ.

Περιβάλλοντος, Δ/ση Βιομηχανίας, Εποπτεία Αλιείας, Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων, Δ/ση Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης κλπ.) καθώς και σε εκπροσώπους του Υπ. Μακεδονίας- Θράκης και της Δ/σης ΠΕ.ΧΩ. Κεντρικής Μακεδονίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV Χρήσιμοι Δικτυακοί Τόποι

Environmental Impact Training (EIA): <http://www.eiatraining.com>

Environmental Training Centre: <http://www.e-t-c.com>

Environmental Management & Training: <http://www.proactenv.com>

United States Environmental Training Institute (USETI): <http://www.useti.org>

Environmental Management Services Int.: <http://www.ems-international.com>

Station Biologique de la Tour du Valat: <http://www.tourduvalat.org>

MedWet: <http://www.medwet.org>